

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NDE DÜNDEN BUGÜNE TOPLU ÖĞRETİM ANLAYIŞI

Gülsüm YILDIRIM*

Özet

Eğitim her dönem olduğu gibi günümüzde de önemli bir işleve sahip olmaktadır. Nitekim son yüzyıllarda eğitimin hak olduğu ve zorunlu olması devlet politikaları arasında yer almaktadır. Bireyin kendini tanımaya ve içinde yaşadığı çağa uyum sağlamasına yardımcı olan eğitimin işlevi günümüzde daha çok vurgulanmaktadır. Bu durumda çocukların gelişim düzeyine uygun olarak eğitim programlarının düzenlenmesi önem kazanmaktadır. Birinci devre dersi olarak kabul edilen ve toplu öğretime göre oluşturulan hayat bilgisi dersi bu amaçla oluşturulmuştur. 1926 yılında resmi olarak toplu öğretim anlayışına geçilse de bu tam olarak sağlanmamıştır. Ancak süreç içerisinde toplu öğretim anlayışına birinci devre için sağlandığı eğitim uzmanları tarafından kabul edilmektedir. Bununla birlikte ikinci devre için 1962 sonrasında sosyal bilgiler ve fen bilgisi dersleriyle toplu öğretim anlayışına geçildiği söylenebilir. Ancak 2012 yılından sonra ikinci devre dersi olan fen bilgisi dersi 3. sınıftan itibaren okutulmaya başlanmıştır. Bu kapsamda toplu öğretim anlayışı ile ilgili sorular oluşturmakta olup çalışmada bu durum tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Toplu Öğretim, Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Fen Bilimleri

COLLECTIVE TEACHING UNDERSTANDING AT THE REPUBLIC OF TURKEY FROM PAST TO PRESENT

Abstract

Education has an important function as it is in every period. As a matter of fact, it is among the state policies that education is right and compulsory in the last centuries. The function of education, which helps the individual to recognize himself and adapt to the age in which he lives, is more emphasized today. In this case, it is important to organize educational programs in line with the development level of children. The life study course, which is accepted as the first semester course and created according to the integrated teaching, was created for this purpose. In 1926, the formal understanding of integrated teaching was adopted, but this was not fully achieved. However, it is accepted by the education experts that the importance of the integrated teaching understanding for the first cycle is provided. However, it can be said that after 1962, social studies and science courses were introduced to integrated teaching. However, after 2012, the second half of the science course began to be taught from the third grade. In this context, questions about the understanding of integrated teaching are raised and the situation is discussed in the study.

Key words: Integrated Teaching, Life Study, Social Studies, Science Education

* Hakkari Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, yildirimgulsum27@gmail.com

Giriş

Küreselleşen çağda bireyin eğitimi ve bununla birlikte öğretimi giderek önem kazanmaktadır. Bu durum hem ulusal hem de uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından son yüzyılda üzerinde durulan bir konu olmuştur. Nitekim eğitimin her bireyin hakkı olduğunun altı son yüzyılda vurgulanmıştır. Nitekim Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Çocuk Hakları Sözleşmesi, Eğitimde Ayrımcılığa Karşı Uluslararası Sözleşme ve daha birçok uluslararası sözleşmede eğitim hakkına vurgu yapılmaktadır. Türkiye'nin de belirtilen birçok bildiregeye imza atmasının yanı sıra eğitim ile ilgili Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (Resmi Gazete, 1982) 42. Maddesi, 222 İlköğretim Temel Kanunu (Resmi Gazete, 1961), 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu (Resmi Gazete, 1973) gibi kanunlarda eğitimi desteklediği görülmektedir.

Türkiye'de 11 Nisan 2012 tarihinde yayınlanan Resmi Gazetede 6287 Sayılı "İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile 4+4+4 sistemine geçilmiş ve 1997 yılında zorunlu hale getirilen kesintisiz 8 yıllık eğitim 2012-2013 eğitim öğretim döneminden itibaren 12 yıla çıkartılmıştır. Ancak her dönemde zorunlu eğitimin ilk basamağı ilkokullar olmuştur. 222 İlköğretim ve Eğitim Temel Kanununun (Resmi Gazete, 1961) 1. Maddesi'nde ilköğretim kurumu "İlköğretim, kadın erkek bütün Türklerin milli gayelere uygun olarak bedeni, zihni ve ahlaki gelişmelerine ve yetişmelerine hizmet eden temel eğitim ve öğretimdir." şeklinde tanımlanmaktadır. Bununla birlikte 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre ilköğretimin amaç ve görevleri şu şekilde belirtilmektedir:

İlköğretimin amaç ve görevleri, milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak,

1. Her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; onu milli ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek;
2. Her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünden yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır.
3. (Ek: 16/8/1997- 4306/4 md.) İlköğretimin son ders yılının ikinci yarısında öğrencilere, ortaöğretimde devam edilebilecek okul ve programların hangi mesleklerin yolunu açabileceği ve bu mesleklerin kendilerine sağlayacağı yaşam standardı konusunda tanıtıcı bilgiler vermek üzere rehberlik servislerince gerekli çalışmalar yapılır.

İlköğretim amaç ve görevleri; milli ve kültürel değerlere uygun yetişmesi, üst öğrenim ile kariyer gelişimin yanı sıra çocuğun ilgi istidat ve kabiliyetine göre hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır. Nitekim bu durum aynı kanunda yer alan Milli Eğitimin Genel Amaçları'nda şu şekilde açıklanmaktadır:

- Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek
- İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak

Görüldüğü üzere hem 222 sayılı İlköğretim Temel Kanunu hem de 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda ilköğretiminin öğrencinin ilgi, istidat ve kabiliyetlerine, başka bir ifade ile gelişim özelliklerine uygun olması gerektiği vurgulanmaktadır.

Fiziksel gelişim bağlamında, 6-11 yaş çocuğunun kaba motor becerileri gelişmiş olup ince motor becerileri okulun ilk yıllarında gelişmemiş olabilir (Santrock, 2012, s. 279). Ayrıca beyin gelişimi, duysal motor ve zihinsel görevlerin birbirine bağlandığı nöronlarda miyelinleşme yaşanmakta olup bilginin işleme sürecini hızlandırmaktadır (Boyd ve Bee, 2009; s. 201). Bu durum bilişsel gelişimi etkilemekte ve Piaget'e göre çocuk işlem öncesi dönemden somut işlemler dönemine geçmektedir. Ancak dönemin başının yer aldığı ilkokulun ilk yıllarında mantıksal düşünceden yoksun olabilmektedir (Yavuzer, 2000; s. 15). Çocuk bu dönemde tecrübelerini bir bütünlük içinde organize edip mantıklı anlamlar vererek yeniden

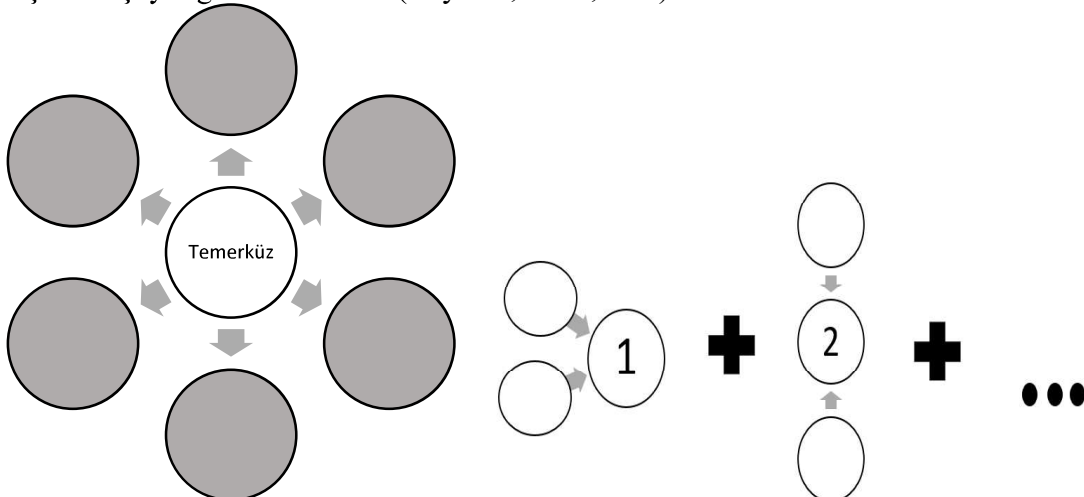
organize etmeye çalışmaktadır. Bununla birlikte sınıflama ve düzenleme için gerekli olan korunumu kazanmış ve işlemleri tersine çevirebilmektedir (Ülgen ve Fidan, 2002, s. 141). Bu dönemdeki çocuğun bilişsel gelişimi, ahlak gelişimini de etkilemektedir (Boyd ve Bee, 2009; s.699). Bu dönem çocuğu ahlaki gelişim olarak dışa bağımlı olup ceza ve ödüller çerçevesinde karar almaktadır (Gander ve Gardiner, 1993, s. 331). Nitekim ilkokul çağındaki çocuk Erikson'a göre psiko-sosyal gelişim dönemi olarak çalışkanlığa karşı aşağılık döneminde olup çalışmayla meşgul olma ve işi tamamlama duygusu dönemin özelliğidir. Ancak çalışma duygusundan vazgeçmiş bir çocuk kendisinin zayıf ve yetersiz olduğuna inanabilir ve bu durum onda aşağılık duygusunun gelişmesine neden olabilir (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2017, s. 166). Freud kişilik gelişiminde dürtüleri ele alırken çocukların bu dönemde kendilerini oyuna verdiğini ve bu oyunlarda genel olarak hemcinsleriyle oynadıklarını belirtmektedir (Senemoğlu, 2010; s. 74).

Özetle; bu dönem çocuklarının genel olarak toplumsal çevreyle daha fazla ilişkiler kurdukları, kuralları önemsedikleri ve tecrübelerini bu bağlamda bir bütünlük içinde ele aldıkları söylenebilir. Buna bağlı olarak bu dönemdeki çocuklar için hazırlanacak eğitim programlarının onların gelişim dönemlerine uygun olması önem arz etmektedir. Bu bağlamda ilkokul döneminde "toplu öğretim" sistemine dayalı olarak hayat bilgisi öğretimi, sosyal bilgiler ve fen bilimleri yapılmaktadır.

Türkiye'de Toplu Öğretim

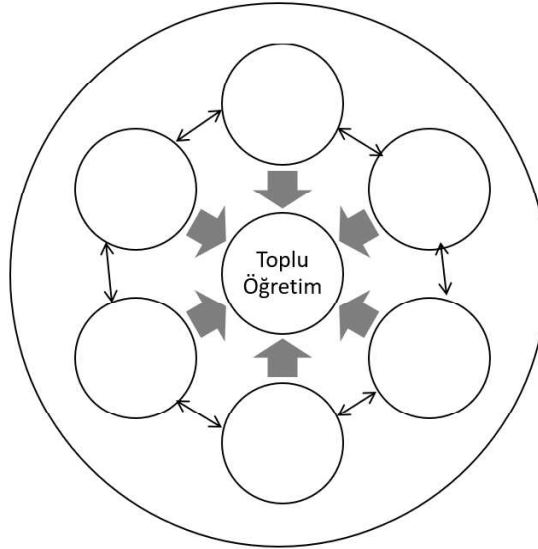
Toplu öğretim; çocuk psikolojisine dayalı olarak oluşturulan, hayat konularının bir bütün halinde organik yapısına uygun olarak öğrencilerin duyu organları yoluyla doğal ya da fiziksel ve toplumsal çevrelerini inceleme, gözlem yapma, yaşama, iş ve deney yöntemlerine dayalı bir biçimde bilgi, beceri ve alışkanlık kazanmalarını sağlayan bir öğretim sistemidir (Binbaşoğlu, 2003; s. 2). Aytuna (1936, s. 55) toplu öğretimi ayrı bilim dalları ve uygulamalarına yer verilmeden bir program çerçevesinde yapılan öğretim şeklinde tanımlamaktadır. Baymur (1932; s. 10) ise toplu tedriste farklı tanımların söz konusu olduğunu ve ülkelere göre tanım ve uygulamaların değişebildiğini belirtmekte ve toplu öğretimde tanımların ortak olan noktasının, derslerin parça parça birleştirilmesi değil; bir bütün halinde aralarında bağlantı kurularak yapılandırılması olduğunu belirtmektedir. Özetle toplu öğretimde bir çatı altında toplanan dersler veya konular birbiriyle bağlantılı şekilde ilerlemektedir.

Toplu öğretimin bir sistem olarak oluşturucusunu Johann Friedrich Herbart olarak belirten Kaya ve Bursa (Klein'den Aktaran, 2018); bağlantılı olmayan konuları temalar altında birleştirdiğini belirtmektedir. Ancak toplu öğretim kavramını ilk kez Berthold Otto tarafından kullanıldığını belirten Baymur (1932, s. 46) bir araya getirilen her dersin toplu öğretim olmayacağını belirterek temerküz kavramını açıklamaktadır. Temerküzde derslerin bir araya getirilme şeklini şöyle göstermektedir (Baymur, 1932, s.11):



Şekil 1. Temerküz derslerin bir araya getirilmesi (Baymur, 1932, s.11)

Temerküzde derslerin bir araya getirilmesi ile ilgili gösterilen Şekil 1'e göre dersler birbiriyle bağlantılı olmadan mihver derste bir araya getirilmektedir. Derslerin tamamı bir ders altında veya birden fazla ders çatısı altında toplanmaktadır. Yani birden fazla mihver ders söz konusu olmakta ve dersler bağımsız olma özelliğini sürdürmektedir. Binbaşıoğlu (2003, s. 9) temerküzün bir merkezileştirme sistemi olduğunu, bir mihver ders ya da dersler çerçevesinde çeşitli anlatım derslerinin bir araya toplanmasını kapsadığını belirtmektedir. Toplu öğretimde ise dersler Şekil 2'de görüldüğü üzere bir araya getirilmektedir.



Şekil 2. Toplu öğretim derslerin bir araya getirilmesi (Baymur, 1932, s. 12)

Toplu öğretimde derslerin bir araya getirilmesi ile ilgili olarak dersle mihvare alınan ders bir tane olup etkinlikler iç içe ve bağlantılı şekilde ilerler. Bu derslerin, çocuğun ruhu üzerinde toplu bir şekilde etkisi olur. Dersler toplu olarak öğretilmediğinde çocuk ders konuları arasında bağlantı kurmaya çalışmaktadır (Baymur, 1932, s. 12- 18). Çocuk işlem öncesi dönemden somut işlemler dönemine geçmekte olup sınıflandırma yeteneği olmadığı için dış dünyadan gelen uyarıcıları toptan algılamaktadır (Binbaşıoğlu, 2003, s. 4-6). Toplu öğretim ile bu dağınıklığın önüne geçilmekte ve konular çocuğun anlayacağı şekilde bir bütün halinde verilmektedir (Baymur, 1932, s. 18). Bu bilgilerden yola çıkarak çocuğun ilgi ve dikkatini ele alarak oluşturulan toplu öğretim sisteminin çocuğun öğrenmelerini desteklediği söylenebilmektedir.

Toplu öğretim, Jan Amos Comenius, Marques de Condercet, Jean Jacques Rousseau, Johann Heinrich Pestalozzi, Friedrich Herbart, Berthold Otto, John Dewey, C. M. Murry, P. Petersen, Jean Ovide Decroly, Helen Parkhurst ve Gestalt psikologları (Max Wertheimer, Kurt Koffka, Wolfgang Köhler) gibi pedagoji alanında çalışan uzmanlar tarafından ele alınmıştır (Kaya, Öner, Al, Elbay ve Sağlamöncü, 2017). Bu düşünürlerden Türkiye'de toplu öğretim sistemini etkileyen Decroly, bir hekim olarak özel eğitim alan çocuklar üzerine yaptığı çalışmayı uygulamıştır. Çocuğun doğasına uygunluğu göz önüne alarak öğretim denemeleri Brüksel'de uygulanmıştır. Decroly yöntemi önce ortaokullarda başlamış sonra ilkokullarda uygulanmıştır (Baymur, 1932, s. 52). Yine Türkiye'deki eğitim sistemini etkileyen John Dewey ise toplulaştırmayı "proje yöntemi" ile açıklamıştır (Binbaşıoğlu, 2003, s. 12).

Türkiye'de ise toplu öğretimin Osmanlı döneminde ele alınmaya başladığı söylenebilir. Satı Bey, 1910 yılında yazdığı makalede "toplular öğretim" terimini kullanarak derslerin birbirine bağlanmasını ve tekrar ettirecek şekilde bir yöntem kullanılmasını önermektedir (Binbaşıoğlu, 2003, s. 13). Toplu öğretim anlayışına Türkiye Cumhuriyeti'nde 1926 öğretim programıyla

geçilse de bu geçişin bir anda olmadığı söylenebilir. Bakanlık, 1922 yılında ilk ve ortaokullara ait bir program üzerinde çalışıp bununla ilgili hazırladığı raporu eğitim çevrelerine göndermiş ve rapora cevap veren Yüksek Öğretmen Okulu Müdürü İhsan Sungu, öğretimin çevre ve ihtiyaç ile ilgili olması gerektiğini vurgulayarak toplu öğretimin uygulanması lehine görüş belirtmiştir (Binbaşıoğlu, 1995, s. 198). Yine Türkiye Muallimler Birliği'nin 22 Ağustos 1924 tarihinde yaptığı kongreye katılan John Dewey, programlarla ilgili olarak toplu öğretim anlayışını dile getirmiştir (Bektaş, 2009, s. 20). Ancak Dewey, Türkiye'de, okulların kapalı olduğu yaz tatilinde 2 ay kalmış ve kendisine yapılan çeviriler doğrultusunda bir rapor yazmıştır. Bununla birlikte Dewey'in raporuna benzer öneriler içeren ve hem Osmanlı'nın son döneminde hem de Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk dönemlerinde yaşayan ve eğitim hakkında rapor yayınlayan Sadrettin Celal Antel de ilk ve orta okulda toplu öğretim ilkesinin benimsenmesi gerektiğini vurgulamış ve öğretimde o yıllarda dünyaca ün yapmış olan Declory Sistemi ile Dewey, Kuzine, Kerchensteiner'in bulgularından yararlanılması konularına defalarca vurgu yapmıştır (Altunya, 2019 s. 14- 16). Bu görüş ve raporlarda toplu öğretimin gerekliliğine dikkat çekilmiş ve bu konuda çalışmalar yürütülmüştür.

22 Mart 1926 tarih ve 789 numaralı "Teşkilât Kanunu" ile Maarif Vekâleti'nde teşekkül eden "Millî Talim ve Terbiye Heyeti" 1924 tarihinde "İkinci Heyeti İlmiye" tarafından ilkmektep programlarının gözden geçirilmiştir. Alman eğitim sisteminden etkilenecek oluşturulan bu program eğitim alanında çalışanlara taslak eğitim programı olarak gönderilmiştir (Baymur, 1932, s. 54). Bu kapsamda 1926 yılında pilot uygulaması yapılan ve 1927 yılında tüm ülkede uygulanan "Hayat Bilgisi" dersiyle tabiat tetkiki, musahabat, tarih ve coğrafya dersleri hayat bilgisi adı altında toplanmıştır (Budak ve Budak, 2014). Bu durum 1926 İlkmektep Müfredat programının Mukaddeme başlıklı girişinde şöyle açıklanmıştır (Kafadar, 1997; s. 158);

"Eski ilkokul programları ayrı ve bağımsız olarak okutulmaktaydı. Yeni program ilkokulun ilk üç sınıfında hayat ve toplum eksenli olarak 'toplular' olarak okutulacaktır. Bunun için eski programlardaki tabiat tetkiki, musahabat, tarih, coğrafya gibi dersler tabiat bilgisi altında toplanmıştır. Eski programlarda iş esasına, öğrenimin kişisel çalışma ve yeteneğine özen gösterilmiştir. Yeni programlarda öğrenci özellikle resim ve el işi gibi derslerde ilgisi uyandırılarak olabildiğince kendi işleyerek öğrenecektir."

1926 programı ile toplu öğretim sistemine dayalı oluşturulan hayat bilgisi dersi ilkokulun ilk 3 yılında uygulanmıştır. Ancak dönemin Maarif Vekili olan Mustafa Necati toplu öğretime dair olarak (Baltacıoğlu, 1938; Aktaran Kafadar, 1997, 162) "Yapılan şey henüz toplu tedrisat değildir, bir mihver etrafına yığılmış tedrisattır. Çünkü meselenin ele alınışı ve uygulanışı psikolojik taazziden mahrum bulunuyordu. Öğretimin sırrı bilgi toplumu olarak verilmesinde değil, öğrencinin yaratıcı iş görmesi vesilesiyle verilmesidir." açıklamalarında bulunmuştur. Bu ifadelerle göre oluşturulan toplu öğretim sisteminin psikolojik boyutunda ve uygulamasında eksiklik olduğu belirtilmiş ve toplu öğretim sisteminin daha iyi anlaşılması için Fuat Baymur, M. Rauf İnan, Fevzi Selen ve Muvaffak Uyanık bakanlık desteği ile Viyana'ya gönderilmiştir. (Binbaşıoğlu, 1995, s. 164). 3 yıl Viyana'da kalan eğitimciler toplu öğretim ile ilgili çeviri kitaplar ve kendi yazdıkları kitaplarla durumu aydınlatmaya çalışmışlardır. İlk defa oluşturulan hayat bilgisi programının toplu öğretime dayalı olmadığını, temerküz şeklinde oluşturulduğunu belirten Baymur (1932); 1948 öğretim programından sonra yazdığı Hayat Bilgisi Dersleri eserinde toplu öğretim anlayışı (?) olduğunu vurgulamaktadır (Baymur, 1954).

Ancak içinde bulunulan dönem göz önüne alındığında toplu öğretim sistemi uygulaması köy ve şehir okulları için farklı yapılmıştır. Ekonomik nedenlerle cumhuriyetin ilk yıllarında köylerin çoğuna uzun yıllar okul yapılamamış ve öğretmen gönderilememiştir. Ayrıca o dönem 5 yıllık eğitimde birinci devre 3 yıl, ikinci devre 2 yıl olarak belirlenmiş ve çoğu köy okulu 3 yıl olarak düzenlenmiştir (Türkiye Anne, Çocuk ve Ergen Sağlığı Enstitüsü [TACESE], 2019). Birinci devrenin 3 yıl olmasından dolayı hayat bilgisi dersi bu kapsamda 3 yıl olarak ele

alınmıştır. Gültekin (2013; s. 70-71) birinci devre için “tek kitap” ikinci devre için ise “çok kitap” temele alındığını belirtmektedir.

Köy ve şehir okulları için 1926 ve 1936 programlarında ayrı ayrı programlar düzenlenirken 1939 yılında toplanan I. Millî Eğitim Şûrasında eğitim sisteminde köy okullarının 3 sınıf yerine 5 sınıflı olarak düzenlenmesi ve hem köy okullarında hem de şehir okullarında öğrencilerin bilgi bakımından aynı düzeye getirilmesi gerektiği vurgulanmıştır (Maarif Vekilliği, 1939; s. 643). Bu kapsamda dersler köy şartlarını da içerecek şekilde yeniden düzenlenmiştir. 1948 öğretim programları ile hem köy hem de şehir okullarında aynı program uygulanmıştır. Ancak hayat bilgisi dersi ilkokulun ilk 3 yılında uygulanmaya devam etmiştir.

Yine 1931-1932 öğretim yılında orta okulların ilk senesinde uygulanan fen bilgisi dersi ile tabii ve fiziki ilimlerle toplu öğretim yapılmaya başlanmıştır (Baymur, 1932, s. 32). Ancak gelen olumsuz eleştiriler sonucu 1938 yılında fizik, kimya ve tabiat bilgisi dersleri ayrı ayrı ele alınmış, biyoloji ve hıfzıssıhha dersleri tabiat bilgisi adı altında toplanmıştır (Taşpolatoğlu, 1993).

1950’lerde Türkiye’ye gelen Wafford ders konularının yeniden gruplandırılması, içeriğinin çocuğa uygun olarak düzenlenmesi ve çevre şartlarının esas alınarak konularla ilişki kurulması gerektiğine vurgu yaparak ilkokulun 8 yıl olması gerektiğini vurgulamıştır (Taşpolatoğlu, 1993). Bu kapsamda 1953 yılında toplanan V. Milli eğitim Şurası’nın gündemininbu konular çerçevesinde oluşturulduğu söylenebilir. Ayrıca Birinci devrede toplu öğretim esası ile ele alınan derslerin bağımsızlaşması sorun yarattığı için tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi dersleri “sosyal bilgiler” dersi altında ve tabiat bilgisi ve tarım derslerinin tabiat bilgileri dersi altında toplanması karara bağlanmıştır (Maarif Vekaleti, 1953; s. 3). Yani ortaokullarda da toplu öğretim anlayışının getirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Ancak uygulama olarak 1962 yılında tarih, coğrafya ve yurt bilgisi dersleri “Toplum ve Ülke İncelemeleri” adı altında programda yer alırken 1968’de dersin adı “Sosyal Bilgiler” olarak değiştirilmiştir (Kaya ve Bursa, 2018). Yine tabiat bilgisi, aile bilgisi ve tarım-iş dersleri 1968 programlarında “Fen ve Tabiat Bilgileri” adıyla ele alınmış ve daha sonra 1974 yılında dersin adı Fen Bilgisi olarak programlarda yer almaya başlamıştır (Kaptan, 1999, s.7-20).

Eğitim sistemi ve öğretim programlarında çağın gereklerine uygun birey yetiştirmek amacıyla 2004-2005 öğretim yılında yaşanan değişimle hayat bilgisi ve sosyal bilgiler dersinin adı aynı kalmışsa da fen bilgisi dersinin adı “Fen ve Teknoloji” olarak değiştirilmiştir. Ancak 11 Nisan 2012 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren 4+4+4 eğitim sistemi ile fen ve teknoloji dersi, fen bilimleri olarak değiştirilmiş ve 3. sınıf programlarında yer almaya başlamıştır. Hayat bilgisi, sosyal bilgiler ve fen bilimleri dersleri toplu öğretim sistemine göre oluşturulmuş olup öğretiminin yapıldığı sınıflarda diğer dersler için mihver olması ve belkemiği olarak görev yapması esas alınmıştır. Mihvere alınan ders dışındaki diğer dersler, kendi bilgi, beceri, değer ve kazanımlarını kazandırırken mihver dersi esas alır ve tüm bunların derinleştirilmesini sağlar. Öğretim böylece toplu bir hal alır (Baymur, 1954, s. 19). Özetle; toplu öğretimde esas olan, mihvare alınan derslere göre diğer derslerin düzenlenmesini ve konuların derinleştirilmesini sağlamaktır. Bu ilkokulda hayat bilgisi dersi olup hem ilkokulun belkemiği iken hem de üst devre dersleri olan toplu öğretime göre düzenlenen fen bilimleri ve sosyal bilgiler dersine hazırlık dersi olduğu söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Eğitimin, birey ve toplumun gelişiminde önemli rol oynadığı düşünüldüğünde eğitimin niteliği önem kazanmaktadır. Eğitimin kalitesinde belirleyici unsurlardan birinin bireyin ilgi ve ihtiyaçları çerçevesinde oluşturulan eğitim programları olduğu söylenebilir. Nitekim eğitim programlarının merkezine genel olarak birey yerleştirilmekte ve programların bireylere göre düzenlenmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Van Den Akker, 2010, s. 178). Bu bağlamda bireysel ve toplumsal temelleri esas alarak oluşturulan programlarda bireyin kendini tanımasına

ve içinde yaşadığı toplum ve çevreye uyum sağlamasına yardımcı olacağı söylenebilir. Özellikle çocuğun okulla tanıştığı ilkokulların bu kapsamda önem taşıdığı belirtilmektedir. Çocuğun içinde bulunduğu gelişim özellikleri göz önüne alındığında çocuğun dünyayı bir bütün olarak algıladığı, dersler arasında bağlantı kurmaya zorlandığı işlem öncesi dönemden somut işlemler dönemine geçtiği söylenebilir. Gelişim özellikleri göz önüne alındığında birçok düşünür tarafından da dile getirilen ve desteklenen öğretim anlayışı, ilkokul düzeyi için toplu öğretim anlayışıdır. Türkiye Cumhuriyeti'nde toplu öğretim anlayışına 1926 yılında hayat bilgisi dersi ile geçilmiştir.

1926 yılında düzenlenen hayat bilgisi programı ile toplu öğretim anlayışına geçilse de bunun tam olarak sağlanamadığı sadece derslerin bir mihver ders altında toplandığı belirtilmektedir (Baymur, 1932; Baltacıoğlu'ndan aktaran Kafadar, 1997, s. 162). İçinde bulunulan dönemin şartları göz önüne alındığında ilkokulların köy şartlarında 3 yıl olmasından kaynaklı hayat bilgisi dersinin birinci devre dersi olarak 3 yıl olarak düzenlendiği düşünülmektedir. Daha sonra hazırlanan programlar ve değişen eğitim sistemiyle birlikte toplu öğretim ilkesi orta okullarda fen bilgisi ve sosyal bilgiler ile uygulanmaya başlanmıştır. Nitekim eğitim sistemi cumhuriyetin ilk dönemlerinde 5+3+3 şeklinde uygulanırken 1997'de zorunlu eğitimi 5 yıldan 8 yıla çıkarılmış ve ilköğretim çatısında birleştirilmiştir (TACASE, 2019). 2012 yılında ise 4+4+4 eğitim sistemine geçilmiş ve 2014-2015 öğretim yılında fen bilgisi dersi fen bilimleri adıyla 3. sınıftan itibaren okutulmuştur.

Toplu öğretim anlayışında esas olan mihvare alınan ders diğer derslerin belkemiğini oluşturarak diğer derslerin bu çerçevede şekillenmesini sağlamaktadır. Ancak fen bilimleri dersinin 3. sınıfa indirilmesinin toplu öğretim anlayışına aykırı olduğu söylenebilir. Çocuğun ilgi ve yeteneği ile gelişim özellikleri çerçevesinde oluşturulan toplu öğretim anlayışında ilkokulun belkemiği dersi olarak kabul edilen hayat bilgisi (Baymur, 1954, s. 19) dersinin bu bağlamda diğer derslerle nasıl ilişkilendirileceği konusunda sorun oluşturmaktadır. Ayrıca çocuğun gelişim özelliklerine de uygun olmadığı söylenebilir.

Birinci devre için belirtilen tek ders kitabı yerine çok ders kitabı sistemine doğru yönlendirdiği de söylenebilir. Bu durumun çocuğun dersler arasında bağlantı kurmasında zorlanmasına neden olacağı düşünülebilir. Değişen programlarla ve eğitim sistemiyle birlikte çocuğa görelilik esas alınarak oluşturulan toplu öğretim anlayışının 4+4+4 eğitim sistemi çerçevesinde ilkokulda tamamen hayat bilgisi dersi etrafında ele alınıp tek kitap sistemine dönüştürülerek fen bilimleri ve sosyal bilgiler dersleri bu kapsamda ikinci devrenin toplu öğretim anlayışı ile sürdürülebilir. Bu durum çocukların birden fazla kitap taşımalarını engellemesinin yanı sıra öğrendiklerini bir arada görmesi ve bağ kurması açısından yardımcı olacaktır. Ayrıca hayat bilgisi dersinin üst devreye hazırlığı esas alınarak oluşturulacak 4. sınıf hayat bilgisi dersinin bu amaca hizmet edebileceği söylenebilir.

Kaynakça

- Altunya, N.(2019). *Maarif teşkilatı hakkında bir layiha-Sadrettin Celal Antel*. <http://oygm.meb.gov.tr/kitap/kitap/10/index.html> 2 Eylül 2019 tarihinde ulaşılmıştır.
- Baymur, A. F. (1932). *Toplu tedris: nazariyat ve tatbikatı*. Ankara: Köy Hocası Matbaası
- Baymur, F. (1954). *Hayat bilgisi dersler: yeni programa göre işlenmiş*. Ankara: İnkılap Yayınları.
- Bektaş, M. (2009). Hayat ve hayat bilgisi dersi. S. Ögülmüş (Ed.). *İlköğretim hayat bilgisi öğretimi ve öğretmen el kitabı* içinden (s. 13-29). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Binbaşıoğlu, C. (1995). *Öğretmen eğitimi açısından Türkiye’de eğitim bilimleri tarihi üzerinde bir araştırma*. İstanbul: MEB Yayınları
- Binbaşıoğlu, C. (2003). *Hayat bilgisi öğretimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık
- Boyd, D., & Bee, H. (2009). *Çocuk gelişim psikolojisi*. (O. Gündüz, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları
- Budak, L ve Budak, Ç . (2014). Osmanlı İmparatorluğu’ndan Türkiye Cumhuriyeti’ne İlkokul Programları (1870-1936). *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (Teke) Dergisi* , 3 (1) , s. 377-393.
- Gander, M. J. & Gardiner, H. W. (1993). *Çocuk ve ergen gelişimi* (B. Onur & A. Dönmez, Çev. Edt.). İstanbul: İmge yayınevi
- Gültekin, M. (2013). İlköğretim I: 1923-1973. M. Sağlam (Ed.). *Türk Eğitim Tarihi* (sayfa: 63-84) kitabı içinden. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi Yayınları.
- Kafadar, O. (1997). *Türk eğitim düşüncesinde batılılaşma*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Kaptan, F. (1999). *Fen bilgisi öğretimi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi
- Kaya, E. & Bursa, S. (2018). Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinin yapısı ve toplu öğretim sistemine ilişkin farkındalıkları, *Route Educational and Social Science Journal*, 5(11), s. 1-23.
- Kaya, E., Öner, G., Al, S. Elbay, S. ve Sağlamöncü, A. (2017). *Yarışmacı eğitime karşı bir seçenek: toplu öğretim sisteminin ürünü sosyal bilgiler dersi*. VI. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu, 4-6 Mayıs 2017, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Maarif Vekilliği. (1939). Birinci maarif şurası: çalışma programı, konuşmalar, lahikalar. Ankara: Maarif Vekilliği.
- Maarif Vekaleti. (1953). Beşinci milli eğitim şurası: çalışma esasları, komisyon raporları, konuşmalar. Ankara: Maarif Vekaleti.
- Resmi Gazete. (1961, 12 Ocak). 222 ilköğretim ve eğitim kanunu. (10705 Sayı). <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.4.222.pdf> 25 Ağustos 2019 tarihinde ulaşılmıştır.
- Resmi Gazete. (1973, 24 Haziran). Milli eğitim temel kanunu. (14574 Sayı). <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf> 25 Ağustos 2019 tarihinde ulaşılmıştır.
- Resmi Gazete. (1982, 9 Kasım). Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (17863 Sayı). http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17863_1.pdf 25 Ağustos 2019 tarihinde ulaşılmıştır.
- Resmi Gazete. (2012, 11 Nisan). İlköğretim ve eğitim kanunu ile bazı kanunlarda değişiklik yapılmasına dair kanun (28261 Sayı). <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/04/20120411-8.htm> 25 Ağustos 2019 tarihinde ulaşılmıştır.
- Santrock, J. W. (2015). *Yaşam boyu gelişim: Gelişim Psikolojisi*. G.Yüksel (Çev. Ed.) Nobel
- Senemoğlu, N. (2006). *Gelişim öğrenme ve öğretim: kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi. Akademi.
- Taşpolatoğlu, A. E. (1993). Türk milli eğitiminde Cumhuriyet'ten günümüze program geliştirme alanındaki gelişmeler ve bir eğitim programının temel özelliklerine ilişkin

uzman görüşleri. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Türkiye Anne, Çocuk ve Ergen Sağlığı Enstitüsü [TACESE] (2019). Türk eğitim sistemi, eğitim yaş aralıkları ve zorunlu eğitimin tarihsel gelişimi. https://www.tuseb.gov.tr/enstitu/tacese/yuklemeler/tacese_2018_turkegitimsistemi_egitim_yas_araliklari_zorunluegitimintarihcesi.pdf 10 Eylül 2019 tarihinde ulaşılmıştır.

Ülgen, G. & Fidan, E. (2002). *Çocuk Gelişimi*. İstanbul: Millî Eğitim Yayınları

Van den Akker, J. (2010). Building bridges: How research may improve curriculum policies and classroom practices. *Beyond Lisbon*, 20, 175-195.

Yavuzer, H. (2000). *Okul çağı çocuğu*. İstanbul: Remzi Yayınevi.

Yazgan İnanç, B., & Yerlikaya, E. E. (2008). *Kişilik kuramları*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

EXTENDED SUMMARY

Education has an important function as it is in every period. As a matter of fact, it is among the state policies that education is right and compulsory in the last centuries. Constitution of Turkey (Official Gazette, 1982) 42. Article 222 Primary Basic Law (Official Gazette, 1961), 1739 National Education Act (Official Gazette, 1973) seems to support education in such laws. education, which helps the individual to recognize himself and adapt to the age in which he lives, is more emphasized today. In this case, it is important to organize educational programs in accordance with the development level of children. It can be said that in this period (6-11 age), the child generally establishes more relations with the social environment, the rules are important and they deal with their experiences in this context. As a matter of fact, it is important that the education programs to be prepared for the child in this period are suitable for development periods. As a matter of fact, life study education, social studies and natural sciences are conducted in the primary school period based on the “integrated teaching ” system. courses or subjects gathered under one roof in integrated teaching proceed in a connected way. The life study course based on the 1926 program was applied in the first 3 years of primary school. However, considering the current period, the implementation of the integrated teaching system is structured differently for village and city schools. For economic reasons, in the first years of the republic, many of the villages could not be built and teachers could not be provided for many years. In addition, the first period was determined as 3 years and the second period was 2 years and most village schools were organized as 3 years.

Together with the prepared programs and the changing education system, the principle of integrated teaching has started to be applied in secondary schools with science and social studies. As a matter of fact, while the education system was implemented as 5 + 3 + 3 in the first periods of the republic, compulsory education was increased from 5 to 8 years in 1997 and united in the framework of primary education. In 2012, 4 + 4 + 4 education system was introduced and in the 2014-2015 academic year, the science course was taught from the 3rd grade under the name of science. It can also be said that it is directed towards the multi-textbook system instead of the single textbook specified for the first semester. It can be thought that this situation causes the child to have difficulty in making connections between the courses. With the changing programs and education system, the understanding of integrated teaching based on relativity to the child can be handled completely in the framework of 4 + 4 + 4 system in primary school and converted into a single book system. Science and social studies courses can be continued with the integrated teaching understanding of the second cycle. This will not only prevent children from carrying more than one book, but will also help them to see and connect together. In addition, it can be said that the 4th grade life study course, which will be formed based on the preparation of the upper circuit of life study course, will serve this purpose.